

SVERIGE

KRÖNIKA: HANS BERGSTRÖM

PUBLICERAD 2002-11-24

Bland de periodiska avlagringarna i bokhyllan finns en väl tummad samling från slutet av 60-talet: Senatsförhören om Vietnam-kriget. De gav starkt intryck hos oss som var unga och var en viktig källa för även den svenska proteströrelsen. En äldre senator från djupa södern ledde förhören med stor skärpa och absolut integritet. Han riskerade sitt återval i en delstat, Arkansas, där kritik av Amerikas krig uppfattades som opatriotiskt. Hans namn var J William Fulbright.

Samme Fulbright fick efter andra världskriget med kongressen på att etablera ett program för studentutbyte. Det svenska avtalet skrevs under av dåvarande statsrådet Dag Hammarskjöld den 20 november 1952. I veckan firades 50-årsjubileum. Det skedde med äkta känslor av värme och tacksamhet från svenskar som tillbringat ett år i USA som Fulbright-stipendiater, med förre statsministern Ingvar Carlsson i spetsen. 1 804 svenskar har åkt till USA på det här stipendiet. De har nästan alla gjort präglande erfarenheter.

Europa har USA att tacka för mycket. Lämnat åt sig självt har Europa gång på gång styrt mot förödande krig. USA:s säkerhetsgarantier via Nato var avgörande för att inte Stalin skulle vidga sitt välde västerut.

När Estland, Lettland och Litauen nu inbjuds att bli medlemmar i Nato är det en stor historisk händelse. Aldrig mer ska diktatorer kunna dela på ett byte i Europa, som Polen, eller ockupera våra baltiska grannar. Natos och EU:s kombinerade närvaro och erbjudanden har också förhindrat nationalitetsstrider i det nya Europa. Efter ett vanmäktigt EU krävdes Natos insats för att få stopp på mördandet på Balkan.

Men på något sätt står Sverige vid sidan om denna europeiska erfarenhet. Världskrigen gick oss förbi, även mentalt, som historikern Alf W Johansson konstaterat. Kriget som resonansbotten och motiv för det nya Europabygget - "vi måste hindra historien från att upprepa sig själv" - biter inte i Sverige.

Det svenska förhållandet till Amerika är mångbottnat. Å ena sidan finns inte samma tacksamhet å Europas vägnar som på kontinenten eller samma skyddsbehov som i Baltikum. Å andra sidan finns en kulturell samhörighet som är betydligt djupare.

Utvandringen var relativt sett större och tidigare från Skandinavien än från kontinenten. Släktbanden över Atlanten är starkare. Inget land i Europa har så många studenter i USA, i förhållande till folkmängden, som Sverige. Svenska ungdomar som tillfrågas om vart de skulle vilja flytta om de inte längre kunde bo i Sverige placerar USA långt före länder som Tyskland och Frankrike.

När nej-sidan inför EMU-omröstningen började formera sig i veckan, visar det sig finnas ett överraskande stort inslag av borgerliga ekonomer och intellektuella. De anför ekonomiska argument mot den nya valutaunionen. Men därunder finns något mer: starka impulser från kolleger i USA och en känsla av att Sverige lika väl kan ha sin närhet till Amerika som till Europa.

Hans Bergström

hans.bergstrom@dn.se

08-7381010

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt